

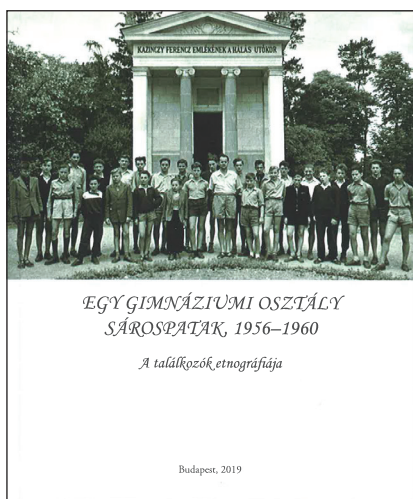

RECENZIO

Egy gimnáziumi osztály: Sárospatak, 1956–1960

A találkozók etnográfiaja¹

SZEKERES MELINDA²

Az iskolai évkönyvek, emlékkönyvek hagyománya a reformkorig vezethető vissza, bár a háború utáni évtizedekben ez megszakadt, vagy formálissá vált – néhány kivételtől eltekintve (pl. Ősi Diákvárosok Találkozói). Ezek a könyvek az érintettek számára talán pusztá emlékei voltak iskolai éveiknek, az utókor azonban a társadalmi emlékezet részeként, társadalomtörténeti adalékként lapozza. A két pataki „öregdiák” könyve emellett – talán a szerzők tudományos munkássága miatt is – kapcsolódik a hazai szociográfia hagyományokhoz, mely véleményem szerint méltatlanul kis helyet kap a társadalomtudományos képzési programokban. A távolodó történelem mindennapjai segíthetnének megértetni

az újabb generációkkal is – átélhetővé tett életutak bemutatásával – a huszadik század második felének világát. Hogyan kapcsolódnak az egyéni történetek a „főáramba”, az életutak kényszerek hatására alakultak, hol lelhető fel az egyének felelőssége? Így segíthetik a mai olvasókat a Széchenyi István emlegette „önismerethez és körülményismerethez”.

Az 1956–60 között Sárospatakon tanult diákok emlékezései, a találkozók eredeti felvételei, szóbeli és írásos interjúk, illetve kérdőívek alapján szerkesztették ezt az érdekes kordokumentumot. Érthető – bár nekem hiányzott –, hogy a forradalom emlékezete nyilván szándékosan kisebb teret kapott. A baráti találkozók hangulatos leírása, a híres tanárookra és diákokra emlékezők az iskolai hagyományok ápolásának

¹ Hoppál Mihály – D. Molnár István (2019): Egy gimnáziumi osztály: Sárospatak 1956–1960. A találkozók etnográfiaja. Budapest, saját kiadás

² Egyetemi docens, Debreceni Egyetem Szociológia és Szociálpolitika Tanszék, e-mail: szekeres.melinda@arts.unideb.hu

RECENZÍÓ

kiemelt jelentőségére hívják fel a figyelmet. Emlékezetes mondata: „Patak tanított meg, mit jelenet magyarnak lenni.”

Mit terveztek és mit valósítottak meg? Az iskolai találkozók örök kérdései. A valomásokat olvasva feltűnő az, hogy nem titkolják nehézségeiket, őszintén beszélnek, mintegy igazolva a diákevek világának jellemzőit, a „pataki szellem” néven emlegetett légkört.

A recensens olvasatában három fő történet olvasható ki a leírásokból. Egy városi, egy falusi és egy félresiklott zsákutcás. Természetesen leegyszerűsítve, de minden évfolyamban találunk olyan szereplőket, akik nem találták a helyüket, magánéleti vagy egyéb okok miatt, melynek általában szomorú végében szerepet játszik az alkohol is. Talán nem túlzás, hogy az ebben és a következő generációban számuk/arányuk magasabb. (Talán elég a kortárs írókra gondolni.) A városi történet középpontjában két, szakmájában elismert, nemzetközi téren is ismert, kitüntetett egykori Kossuth egyetemista áll. A többiek inkább kisvárosi-nagyvárosi értelmiségi pályájukat olykor pályakorrekcióval járták végig. A falusi történetet agrár-értelmiségiek mondták el, akik a TSz szervezések és átszervezések aktív résztvevői voltak. GMK és pálinkafőzés – adalékok a Kádár-korszakhoz.

Köszönet illeti a szorgos szerkesztőket, akik kimentettek az emlékezet süllyesztőjéből egy évfolyamnyi fiatal életet.